

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ר ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושש

קרח (תשכ"ז)

ט"ז כ' - ל"ה

א. שאלות ודיוקים ברש"י:

- (1) כ"ב אל אלוקי הרוחות: יודע מחשבות, אין מידתך כמות בשר ודם. מלך בשר ודם שסרחא עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא. לפיכך כשהוא כועס, נפרע מכלם. אבל אתה - לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא.
  - (2) כ"ב ד"ה האיש אחד: הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצוף. אמר הקב"ה: יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא.
  - (3) כ"ד ד"ה העלו: כהרגומו: הסתלקו מסביבות משכון קרח.
  - (4) כ"ז ד"ה יצאו נצבים: בקומה זקופה לחרף ולגדף, כמו (שמואל א' י"ז) "ויתיצב ארבעים יום" דגלית?
  - (5) כ"ח ד"ה לעשות את כל המעשים: שעשיתי על פי הדבור, לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואליצפן נשיא הקהתי.
  - (6) כ"ט ד"ה לא ה' שלחני: אלא אני עשיתי וזל מדעתי ובדין הוא חולקי עלי.
  - (7) ל' ד"ה ואם בריאה: חדשה. " יברא ה': לתמית אותם במיתה שלא מה בה אדם עד הנה. ומה היא הבריאה?
  - (8) ל' ד"ה רפצתה האדמה את פיה: ותבלעם, אז וידעתם כי נאצו הם להקב"ה ואני ספי הגבורה אמרתי.
- (א) מה קשה לו בפסוקנו?
(ב) בעל גור אריה סובר שרש"י מפרש כאן מה שפירש על סמך יחז' כ' ל"ב, הסבר במה עשוי הפסוק ההוא לסייע לפרושו של רש"י!
- (א) מה קשה לו?
(ב) מה ראה רש"י לפרש "יחטא" - "החוטא" בבניו, ואלו "תקצוף" השאירו בלשון עתיד - "תקצוף"?
- xx (ג) מה ראה רש"י צורך להביא את דבריו האחרונים (אמר הקב"ה) שהם דברי מדרש תנחומא, והלא לא בא רש"י אלא לישב את הפסוקים (וע' דברי רש"י בר' ג' ח' ד"ה וישמעו).
- (א) מה ראה רש"י להביא כאן את ת"א?
xx (ב) מה ראה רש"י לאמר במקום "מסביב למשכון" - "מסביבות משכון" - מה תיקן בזה?
- xx (א) מניין לו לדרוש מלת נצבים לגנאי, והלא גם על ישראל בעברם בברית נאמר (דב' כ"ט) "אתם נצבים היום כלכם" ואצל אברהם נאמר (בר' י"ח) "והנה שלשה אנשים נצבים".
- x (א) בעל גור אריה מקשה: מה הוצרך להוסיף "ובניו סגני כהונה...". אף על גב שלא הוזכר זה בכתוב? ישב קושיתו!
- x (א) מה קשה לו?
xx (א) מה קשה לו, מה תיקן בזה?
(ב) מה ראה רש"י להוסיף כאן את המלים "ומה היא הבריאה", וכי איך עלולים היינו להבין את הפ' בזולת זה?
- (א) ר' אליהו מזרחי משוה וי"ו של "וידעתם" לוי"ו של (ויקרא כ"ו ד') "ונתתי גשמיתכם בעתם". הסבר מהן הדמיון?
- x (ב) מה ראה רש"י להוסיף את המלים "ואני ספי הגבורה אמרתי".

ב. כ"ב: האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף.
תרגום אונקלוס (בשני דפוסים עתיקים): הגברא חד יחוב ועל כל כנישתא... יאה רוגזא.
שד"ל: "אוהב גר" על ת"א: בה"א התימא, וכן נכון לפי הענין ואם לא לפי הניקוד.

1. במה אין שד"ל מסכים עם פירוש רש"י?
- אא 2. מה המריצו לפרש כך, אע"פ שהוא נגד הניקוד?

ג. כ"ה וילכו אחריו זקני ישראל
העמק דבר: משה עצמו לא קרא אותם לכבודו, משום שראה עדה גדולה מקילים בכבודו ושמתים בכשלונו, וכסבור היה, אולי הזקנים גם כן רוח אחרת בקרבם, משום הכא מפרש הכתוב, כי הלכו אחריו זקני ישראל, כדרך הנשיא מהלך וזקנים אחריו; וראוי לדעת, כי נשתנה מנהג הכבוד ממה שהיה בימי האבות.

- (1) מה הקשי שאותו רצה לישוב?
- אא (2) במה נשתנה מנהג הכבוד ממה שהיה בימי האבות?

ד. כ"ו וידבר אל העדה לאסור סורו גא מעל אהלי האנשים
העמק דבר: אחר שהוכיחם ולא הטו אזן, או כאשר ראה שכל כך העיזו שלא יצאו לקבל פני משה והזקנים כפי דרך ארץ, שוב ידע שאין תקוה מהם.
מה קשה לו? (וע' רש"י כ"ה ד"ה ויקם משה).

ה. ל' ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה
ראב"ע ד"ה ופצתה האדמה את פיה: כמו ופתחה; וכן (איוב ל"ה ט"ז) "ופצה פיהו".
וכבר רמזתי בעבור היות נשמת האדם העליונה תיכונה (= אמצעית בין מה שלמטה ממנה, דומם, צומח, חי ובין מה שלמעלה ממנה, מלאכים שאין להם גוף) תדבר על הגבוהים ממנה כדרך ארסונה, שהוא הגוף, וכן על השפלים ממנה, להבין השומעים.

מחי הפליאה בכתוב דלעיל שרצה לישוב
ועיין גם עלון ההדרכה

ו. ואם בריאה יבראה ה'
לפי דעת מדרשי התורה לקדוש אנשלמה אשתרוק (במאה ה-16) נראה מפסוק זה, שמסתמך משה כאן על הבטחה שהבטיחו הקב"ה כבר לפני כן.

- אא (א) לאיזו הבטחה הוא מתכוון?
- א (ב) מה אלצו לפרש כך?

העורך: ס. פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

במדבר ט"ז ל"ב ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת-בתיכם ואת כל-האדם אשר לקרח ואת כל-הרכוש.

ת"א ותפתח ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית אנש בתיהון...

ראב"ע ד"ה ואת-בתיכם שם כלל לנשיהם ובניהם וטפם.

רמב"ן ד"ה ואת כל-האדם אשר לקרח קנה לו עבדים ושפחות ובני בית היו לו מצריים וכושיים וכנעניים קנין כספו ונענשו בכלל הרכוש שלהם שהם לקו בגופם ובממונם. ואולי גם מישראל היו בביתו גרים ותושבים ונמשכו אחר עצתו ונענשו כי איננו רומז לזרעו, דכתיב "ובני קרח לא סתו"...

ספורנו ד"ה וכל האדם אשר לקרח ואת כל האדם אשר לקרח הנמשכים אחריו במחלוקתו. ולכן לא סתו בניו, שלא נגררו אחריו בזה.

נושאו של הפסוק הוא אחד: "הארץ", אך יש בו שני נושאים: א) ותפתח, ב) ותבלע. פסוקים מעין אלה מתחלקים בדרך כלל בין שני הנושאים.

למשל: בר' ט"ז י': ויברך יעקב את-פרעה ויצא מלפני פרעה שם' ח' ג': ויעשו החרטומים בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על-ארץ מצרים.
והנה בפסוקנו אינה באה החלוקה בין שני הנושאים, אלא היא מתאחרת.

1. מדוע אינו מתחלק הפסוק בין שני הנושאים?
2. הסבר, מדוע מתחלק הפסוק במקום הזה דווקא?
3. מה הניע את ת"א וראב"ע לפרש "את-בתיכם" כפי שפירשו?
4. רמב"ן מביא שני פירושים. מהו ההבדל ביניהם?
5. מדוע לא הסתפק בפירושו הראשון? (ראה גם ספורנו)
6. האם נוכל לומר, שהטעמים נוטים לסייע לאחד מהם?